

Örgütsel Açıdan Kaynak Bağımlılığı Kuramı Perspektifinde Stratejik Halkla İlişkiler Üzerine Teorik Bir İnceleme

A Theoretical Analysis of Strategic Public Relations from the Perspective of Organizational Resource Dependence Theory

İsmail Karakulle, Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: ikarakulle@kastamonu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0002-5372-2010

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Günümüz rekabet koşulları örgütleri stratejik bir bakış açısıyla faaliyetlerini yürütmeye yöneltmektedir. Özellikle örgüt çevresinde meydana gelen değişim ve gelişim örgütlerin yönetim yapılarından uygulamalarına kadar birçok alanda sahip olduğu kaynakları etkili bir biçimde kullanmalarına olanak tanımaktadır. Stratejik halkla ilişkiler örgütlerin çevreleriyle olan ilişkilerinde örgüte önemli bir katkı sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak örgütlerin çevreleriyle olan etkileşim süreci geçmişle kıyaslandığında günümüzde daha hızlı ve kısa süre içerisinde gerçekleşmektedir. Bu durum örgütlerin karar alma süreçlerinde, çevresel beklenti ve tepkilere daha stratejik davranmaları ve çevrenin beklentilerini etkili bir iletişim süreciyle karşılamaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Stratejik halkla ilişkiler bu sürecin örgüt lehine oluşacak biçimde yürütülmesinde örgütlere yönetsel ve stratejik olarak etkili bir işlev sağlamaktadır. Kaynak bağımlılığı kuramı örgütün çevreleriyle olan ilişkilerinde kuramsal bir yaklaşım sunmaktadır. Çalışmanın amacı alan yazında sınırlı olan stratejik halkla ilişkilerin kaynak bağımlılığı kuramı perspektifinde nasıl ve ne şekilde kullanıldığını açıklamaya çalışmaktır.

Abstract

Today's competitive conditions require organizations to carry out their activities with a strategic perspective. Especially changes and evolution in organizational environments enable organizations to utilize their resources powerfully in many areas, from management structures to practices. Strategic public relations contributes significantly to an organization's relationships with its environment. Depending on technological developments, the process of interaction of organizations with their environment takes place faster and in a shorter time compared to the past. This situation highlights the need for organizations to act more strategically in response to the expectations and reactions of the environment in their decision-making processes and to effectively meet the expectations of the environment through a communication process. Strategic public relations provides organizations with an effective function in managing the process in a way that is both administratively and strategically beneficial to the organization. Resource dependence theory offers a theoretical approach to the interactions of organizations with their environment. The study aims to explain how strategic public relations, which is limited in the literature, is used from the perspective of resource dependency theory.

Anahtar Kelimeler:

kaynak bağımlılığı kuramı, stratejik halkla ilişkiler, örgüt kuramları, stratejik yönetim

Keywords:

resource dependence theory, strategic public relations, organizational theories, strategic management

Başvuru Tarihi: 15.02.2024

Yayına Kabul Tarihi: 03.05.2024

Karakulle, İ. (2024). Örgütsel açıdan kaynak bağımlılığı kuramı perspektifinde stratejik halkla ilişkiler üzerine teorik bir inceleme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (12), 201-218. DOI: 10.56676/kiad.1437461

Giriş

Günümüzde örgütler yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda değişim ve belirli bir dönüşüm yaşamaktadır. Teknolojinin sağladığı imkan ve olanaklardan daha fazla faydalanan örgütler mal ve hizmetlerini, yönetim fonksiyonlarını ve iş modellerini değiştirmektedir. Küresel çapta meydana gelen ekonomik gelişmeler örgütleri daha rekabetçi konuma getirmektedir. Örgütler geçmişte buldukları bölge veya sektör içerisindeki rakipleri ile rekabet durumunda iken yaşanan bu çok yönlü değişim rekabetin boyutunu artırmaktadır. Örgütler rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü elde etmek, pazar paylarını artırmak, ürün ve hizmet kalitesini iyileştirmek, daha fazla müşteri elde etmek gibi birçok amaç ve hedefi gerçekleştirebilmek amacıyla sahip oldukları kaynakları etkili ve verimli kullanmaya yönelmektedir.

Örgütün amaç ve hedeflerine ulaşmasında paydaşları araç, halkla ilişkileri ise örgütün finansal hedeflerine ulaşmasına hizmet eden bir araç olarak gören geleneksel yönetim düşüncesi, toplumsal olaylara duyarlılık, örgütsel vatandaşlık, örgütsel sosyal sorumluluk gibi düşünceler doğrultusunda yerini stratejik halkla ilişkiler anlayışına bırakmıştır. Stratejik halkla ilişkiler (SHİ), örgütsel açıdan üst yönetim tarafından alınan kararların özellikle paydaşları etkileyen durumlarda açıklık, sorumluluk ve açıklana bilirlik yönünde eylemde bulunmaya gayret göstermektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan birbirinden farklı ve gün geçtikçe çeşitlenen ve değişen paydaşların meydana getirdiği yeni çevreyle uyumun elde edilmesi stratejik halkla ilişkilerin temel amacını oluşturmaktadır. Bu durum ekonomik amaç ve hedeflere hizmet eden düşünceden, çevre ile bütünleşmeye odaklanan düşünceye geçişi ifade etmektedir (Türkal & Geçikli, 2018, s. 284-285). Sosyal hayata yönelik olarak örgütsel davranışın sonuçlarını dikkate alan ve stratejik açıdan örgütü dışarıdan görme anlayışı olarak paydaş beklentileri ile örgütsel hedefleri bütünleştiren stratejik halkla ilişkiler, örgütün yakın ve uzak çevresine ayak uydurması konusunda sosyal konular ve sorunlar hakkında birleşen stratejik paydaşları, yönetsel kararlar alırken örgütsel strateji belirleme sürecine dahil etmektedir (Steyn, 2007). Örgütlerin dış çevrelerinde meydana gelen değişim ve dönüşüme uyum sağlayamamaları rekabet düzeylerinde rakiplerine karşı geride kalmalarına neden olmaktadır. Özellikle günümüzde çevresiyle uyumu olmayan, çevresel faktörleri göz ardı eden ve paydaşlarının beklentilerini karşılamayan örgütlerin sürdürülebilirliklerini sağlamaları oldukça zordur.

Örgütsel faaliyetlerin ve uygulamaların sürekliliğin temel sebebi olduğu göz önüne alınırsa örgütsel çevrenin önemli bir etken olduğu belirgin bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Çevrede ortaya çıkan değişimler örgütleri etkilemektedir. Bu durum örgütleri değişime ayak uydurmaya veya kendilerini çevreye uyumlu hale getirmeye zorlamaktadır (Ülgen & Mirze, 2010, s. 81). Başka bir ifade ile örgütler hem çevrelerinden etkilenmekte hem de buldukları çevreyi etkilemektedir. Günümüz rekabet şartları göz önüne alındığında örgütler daha çok çevreyi etkileme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu eğilimin oluşmasında kaynak temelli yaklaşımlar etkili olmaktadır. Özellikle örgütlerin gelişmesinde çevrenin etkisini temel alan sistem yaklaşımından itibaren durumun farklılaştığını söylemek mümkündür. Örgütlerin 20. yüzyıldan itibaren kıt kaynaklara erişimi ekonomik ve teknolojik gelişmelerle beraber daha kolay görünmesine rağmen

rekabetin artan etkisi sebebiyle kaynak kullanımının önemi artmıştır. Bu durum kaynağa sahip olma ve yönetme kabiliyetini ön plana çıkarmaktadır. Örgüt dışından örgüte sağlanan girdiler çevrenin önemini ortaya koymaktadır. Örgütsel sürekliliğin sağlanması için gerekli olan kaynaklar rakipler tarafından da önem teşkil ettiğinden dolayı kaynağa hakim olan örgüt rakiplerini savunmasız veya bağımlı duruma getirmektedir (Zengin, 2023, s. 1474). Örgütler, kendilerine rakiplerini daha bağımlı duruma getirmeye uğraşırken aynı zamanda rakiplerine karşı da kendilerini bağımsız duruma getirmeye çalışmaktadır. Çevrede değişimi başlatmak, rakiplerin faaliyetlerini etkilemek ve daha fazla güç elde etmek için önemli kaynakları kontrol edebilme konusunda örgütlere güç kazandırmaktadır. Çünkü çevredeki değişim kaynağın, gücün ve kontrolün paylaşımını da değiştirebilmektedir. Kıt kaynakları kontrol edilebilen örgütler, çevrede daha fazla güce sahip olabilmek adına örgütsel değişikliği gerçekleştirmeyi taahhüt etmektedir (Sharifian, Shahrabi, & Rohani, 2018, s. 57).

Belirtilen hususlar kaynak bağımlılığını örgütler açısından ön plana çıkarmaktadır. Kaynak bağımlılığı kuramı örgütlere çevreleriyle olan ilişkilerinde örgütsel amaç ve hedefleri elde etme konusunda stratejik bir işlev sağlayabilmektedir. Çalışma kapsamında örgütler tarafından dış çevreyle ilişkilerin sağlanmasına önemli katkı sunan stratejik halkla ilişkilerin kaynak bağımlılığı kuramı perspektifinde ele alınması amaçlanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde kaynak bağımlılığı kuramıyla ilgili yapılan çalışmaların özellikle örgüt fonksiyonları açısından sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışma literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara kaynak teşkil etmesi hedeflenmektedir.

Kaynak Bağımlılığı Kuramı

Örgüt ve çevre arasındaki etkileşimin yoğunluk kazandığı, örgütün çevresiyle olan ilişkinin irdelenmeye bağladığı 1950'lerin başlarında; önce Sistem Teorisi ve sonrasında Durumsallık Yaklaşımı çalışmaları kaynak bağımlılığı kuramının temel alt yapısı meydana getirmektedir (Zengin, 2023, s. 1481). Kaynak bağımlılığı kuramı temel varsayım olarak açık sistem yaklaşımı çerçevesinde örgütlerin dış çevre tarafından kontrol altında olduğunu kabul etmekle beraber, örgüt yöneticilerinin dış çevreden gelen baskı/ları idare edebilmeyi öğrenebileceğini savunmaktadır (Hatch & Cunliffe, 2013, s. 70). Çevre ile etkileşim bakımından sistemler açık ve kapalı sistemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Kendi ihtiyaçlarını kendi karşılayan, değişime kapalı ve çevreyle etkileşimi olmayan sistemler kapalı sistemler olarak tanımlanmaktadır. Açık sistemler ise kapalı sistemlerin tersine çevreyle etkileşim halinde olan, değişime açık, gelişim odaklı ve büyümeye adapte olmuş, süreklilik esasına dayalı yapılardır (Cole & Kelly, 2011). Açık sistem anlayışına dayalı bir kuram olan kaynak bağımlılığı kuramı, örgütlerin ihtiyaç duydukları kaynakları içsel olarak sağlayamayacaklarını buna bağlı olarak diğer örgütlerden kaynak sağlamaları zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bu durum çevrenin örgütler açısından önem taşıdığını göstermektedir. Çevrenin oluşturduğu bu önem bazı analarda kaynakların temin edilmesinde örgütsel açıdan güvensizlik oluşturabilmektedir. Çevrede meydana gelen değişim örgütsel açıdan telafisi karşılanmayacak durumları ortaya koyabilmektedir. Çevre bu gözle ele alındığında örgüt için uzun vadede en önemli

belirsizlik kaynaklarından olabilmektedir. Belirsizlik, gelecekte dünyanın durumu hakkında doğru bir biçimde tahmin edilememesi olarak ifade edilmektedir (Pfeffer & Salancik, 2003). Belirsizlik düzeyi kritik olan kaynakların çevrede yer alma durumuna, çevrenin aktif yapısına ve karmaşıklığına göre farklılık gösterebilmektedir (Dess & Beard, 1984). Küreselleşme geldiği nokta örgüt çevrelerinde genişleme süreci üzerinde etkisi bulunmaktadır (Çakır, Haber ajanslarının oluşumu ve Osmanlı devleti'ne girişine dair tarihsel bir okuma, 2023, s. 172).

Örgütlerin faaliyette buldukları çevre sürdürülebilirlikleri ve başarı elde etmeleri açısından oldukça önemli etkisi bulunmaktadır (Frishammar, 2006, s. 26). Çevre örgütsel faaliyetlerin yerine getirilmesinde etkili olan kaynaklar, rakipler, diğer örgütler, örgütler arası karşılıklı ilişkiler, belirsizlik ve bağımlılık gibi birçok bileşeni unsuru barındırmaktadır (Johnson, 1995). Çevre faktörü özellikle açık sistemler için büyük önem taşımaktadır. Sistemin başarılı biçimde işlemesi çevreyi ve onu oluşturan faktörlerle ilgili gerekli bilgiye sahip olunmasına ve elde edilen bilgiyi örgüte fayda sağlayacak biçimde ve uygun olan zamanda kullanmasına bağlıdır (Parlak, 2016). Dill (1958) ve Bourgeois (1980) çevreyi nesnel olarak iki farklı şekilde sınıflandırmayı önermektedir. Bunlardan ilki görev çevresi ikincisi ise genel çevre olarak değerlendirilmektedir. Görev çevresi örgütün etkileşim içinde etki alanı içerisinde yer alan tedarikçi, müşteri ve diğer paydaşları içeren başka ifade ile örgütün doğrudan ilişki içinde olduğu ve etkilendiği çevredir. Genel çevre ise örgütün etkisinin olmadığı ve etkileyemediği ekonomik, politik, demografik ve teknolojik yönelmeleri kapsayan çevredir (Bourgeois, 1980; Singh, Power, ve Sum, 2011, s. 51). Yapısal açıdan çevre üç özelliğe sahiptir. Örgütün büyüklüğü, pazar payı, ürün ve hizmet çeşitliliği gibi farklılıklarından dolayı sahip olduğu güç ve hakimiyetin çevrede yayılma durumu olan yoğunluk; örgüt için kritik rol oynayan kıt kaynakların çevrede ihtiyacı karşılayacak düzeyde olup olmaması durumu olan cömertlik ve örgütlerin devamlı olarak kaynak değiş tokuşunda bulunmasına bağlı olarak örgütler arasındaki bağlantı sayısı olan karşılıklı bağımlılık olarak ifade edilmektedir. Örgütle arası ilişkilerde çevrenin sahip olduğu üç özellik etkili olmaktadır. Çünkü bu durum örgütler arasında bağımlılığı, çatışmayı ve belirsizliği etkilemektedir (Pfeffer & Salancik, 2003). Ortaya çıkabilecek olan belirsizlik durumu örgütün sürdürülebilirliğini etkileyecek olan verimliliğin düşmesi, karlılığın azalması, pazar payının kaybedilmesi gibi durumlara sebep olabilecek, arzulanan performans erişememe veya geç erişmeye neden olabilecektir. Örgütsel açıdan yapılması gereken örgütün karar vericileri tarafından bağımlı durumda oldukları belirsiz çevreyi örgüt için daha belirgin duruma getirebilecek kararlar alabilmektir (Karaman, 2019, s. 29).

Güç, örgütler arasındaki ilişkilerin açıklanmasında yer alan önemli bir kavramdır. Güç kavramı kaynak bağımlılığı kuramı açısından örgütsel işleyiş için ihtiyaç duyulan kaynakların temin ve kontrol edilmesi açısından önem arz etmektedir (Yıldırım, 2018, s. 93). Örgütler arasında meydana gelen güç ve bağımlılık ilişkisi farklı kuramlar açısından farklı biçimlerde ele alınmaktadır (Davis & Cobb, 2010). Fonksiyonel kuramlar örgütlerin çevrelerine uyum ve sürdürülebilirlik ihtiyaçlarının, örgüt içerisinde yer alan kişilerin ve grupların gücüne nasıl etki ettiğine, yapısal kuramlar gücün örgüt içerisinde paylaşımının örgütsel çevredeki yapılar ve sosyal bağlantılara nasıl bağlı olduğuna ve

kuramsal kuramlar ise sahip olunan örgütsel gücün hem örgütü hem de onun çevresini açıklayan kanuni, sosyal ve kültürel yapı içerisinde nasıl yer aldığına odaklanmaktadır. Fonksiyonel kuramlar içerisinde yer alan kaynak bağımlılığı kuramına göre örgütler farklı amaç ve hedeflere, yetkinliklere sahip; çevrelerine uyum sağlamaya çalışan, belirli bir amaç için birlikte hareket eden ve menfaat grupları oluşturabilen yapılardır (Ocasio, 2002, s. 364). Örgüt içerisindeki ilişkilerde kişilerin ve grupların sahip olduğu güç, örgütün devamlılığının sağlanmasına ve performansına katkı da bulunma düzeyi oranında artmaktadır (Meydan, 2020, s. 192). Gücün örgüt içerisinde dağılımı göz önüne alındığında kaynak bağımlılığı kuramının örgütsel davranış üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Örgütün çevre ile bütünleşmesine yönelik önemli stratejiler belirlemesinde güç dağılımının katkısı bulunmakta, zamanla çevresel belirsizlik ve sınırlılıkları ortadan kaldıran, örgütün gelişmesine ve büyümesine kaynak akışı sağlayan kişilerin örgüt içerisinde gücü artmaktadır (Johnson, 1995, s. 12).

Örgütler büyüklük, nitelik ve sahip oldukları kaynaklar açısından birbirlerinden farklı olması başka ifade ile birbirlerine eşit olmadıklarından dolayı birbirleriyle kuracakları ilişkilerde güç eşit değildir. Örgütler bir ilişki de ne tamamen güçlü ne de tamamen güçsüz konumdadır. Örgütlerin birbirlerine karşı ortaya koydukları güç farklılaşmaktadır. Bu güç farklılıklarını açıklamada kaynak bağımlılığı kuramı önemli bir katkı sağlamaktadır (Thompson, 1967; Johnson, 1995, s. 11). Örgütler arası ilişkilerde meydana gelen güç dengesizliği ve bağımlılık ilişkisi Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo-1: Güç dengesizliği ve karşılıklı bağımlılık türleri

X'in Y'ye bağımlılığı				
		Düşük (1)	Orta (2)	Yüksek (3)
X'in Y'ye bağımlılığı	Düşük (1)	Durum 7: Güç dengesizliği: 2 Karşılıklı bağımlılık: 4	Durum 8: Güç dengesizliği: 1 Karşılıklı bağımlılık: 5	Durum 9: Güç dengesizliği: 0 Karşılıklı bağımlılık: 6
	Orta (2)	Durum 4: Güç dengesizliği: 1 Karşılıklı bağımlılık: 3	Durum 5: Güç dengesizliği: 0 Karşılıklı bağımlılık: 4	Durum 6: Güç dengesizliği: 1 Karşılıklı bağımlılık: 5
	Yüksek (3)	Durum 1: Güç dengesizliği: 0 Karşılıklı bağımlılık: 2	Durum 2: Güç dengesizliği: 1 Karşılıklı bağımlılık: 3	Durum 3: Güç dengesizliği: 2 Karşılıklı bağımlılık: 4

Kaynak: (Casciaro & Piskorski, 2005)

Tablo-1 incelendiğinde her bir örgütün düşük, orta ve yüksek derecede olası bağımlılık seviyesi dikkate alınır, örgütlerin birbirlerine oransal olarak düşük, orta veya yüksek seviyede bağımlı olması güç dengesizliği oluşturmamaktadır. Örgütlerin birbirine olan bağımlılık düzeyleri yükseldikçe karşılıklı olarak bağımlılık katsayıları da artmakta fakat eşit olarak karşılıklı bağımlılığın artması güç dengesizliğinde herhangi bir değişime sebep olmamaktadır. Örgütlerin birbirlerine olan bağımlılıkları güç ilişkileri göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Çünkü bağımlılık değiştiğinde güç dengesi de değişmektedir. Örneğin 1 ve 9 numaralı durumlarda güç dengededir ama 9 numaralı

durum 1 numaralı durumdan daha yüksek seviyede karşılıklı bağımlılık göstermektedir. (Casciaro & Piskorski, 2005).

Örgütler, kaynakları özellikle de kritik kaynakları, çevresel koşullar içerisinde rekabet durumunda olduğu rakiplerine olan bağımlılığını minimum düzeye düşürmek için belirsizliği azaltarak ve rakiplerinin kendi örgütlerine olan bağımlılığını maksimum seviyeye çıkararak ulaşmaktadır (Ulrich ve Barney, 1984; Pfeffer ve Salancik, 2003). Bağımlılık örgütler için kaynak olan girdilerin veya çıktılarının oransal olarak az sayıda başka örgütlerin kontrolünde olması durumunda veya belirli bir grubun içindeki aktörlerin ortaya koyacağı eylem ve eylemin arzulan sonuca ulaşması için sahip olunması gereken bütün şartları bütünüyle kontrol edememesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Pfeffer & Salancik, 2003). Örgütler arası bağımlılık ilişkilerini şu şekilde özetlemek mümkündür (Kotter, 1979, s. 87):

- Örgütler kendilerini farklı derecede dış çevredeki birtakım unsurlara bağımlı bulurlar. Genellikle bu bağımlılık diğer örgütlerin örgütün ihtiyaç duyduğu işgücü, sermaye, bilgi, ürün veya hizmet gibi örgütün ihtiyaç duyduğu kaynakları kontrol altında tutmasına dayanır. Örgüt için kaynağın önemi bağımlılığın derecesini belirlemektedir. Bazı anlarda diğer örgütler kanuni yetkiye sahip oldukları veya hukuki olarak kaynaklar için güven duydukları diğer faktörleri etkiledikleri için bağımlı olabilirler.

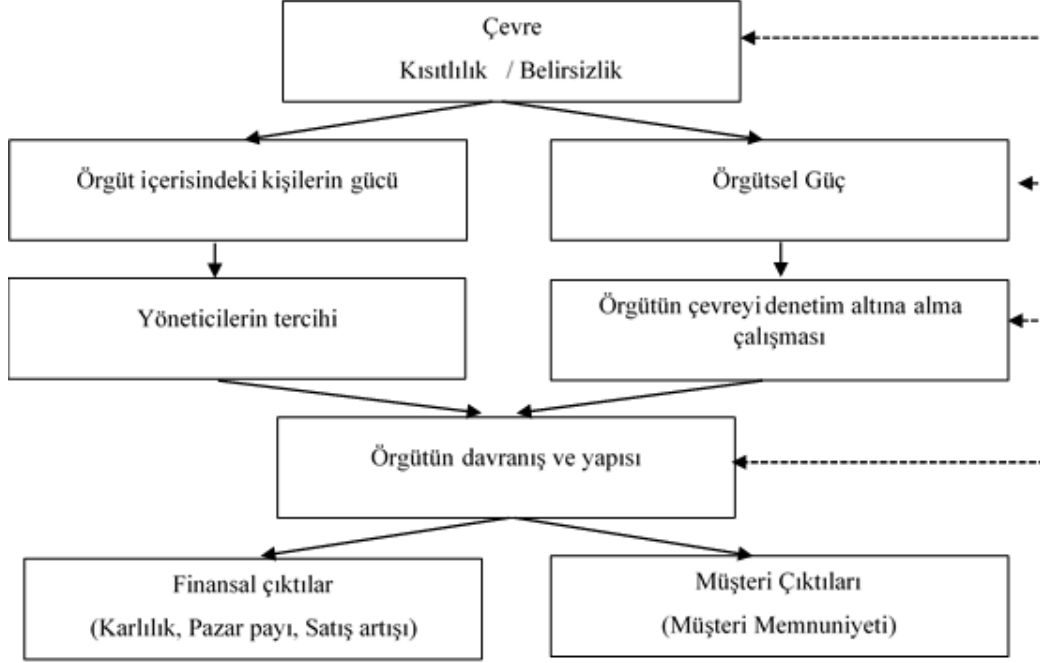
- Bağımlılığın derecesi örgütün devamlılığı ve bağımsızlığını tehdit edebilir.

- Örgütlerde yetki sahibi olanlar, örgütün sürekliliğini sağlayarak ortadan kalmasına engel olmak, amaç ve hedeflere ulaşmak, takdir yetkisini elde etmek ve bağımlı oldukları kişilerin arzu ve isteklerini her zaman karşılamak durumunda kalmamak için aktif bir şekilde dışa bağımlılıklarını kontrol etmeye ve yönlendirmeye çalışırlar.

- Hem iç faktörlerle hem de dışsal bağımlılıkları kontrol etmeyle örgüt davranışı tamamlanabilir.

Kaynaklar üzerindeki başka örgütlerin kontrolü, örgütler üzerinde belirli bir güç uygulanmasına sebep olmaktadır. Çevre içerisinde tarafların birbirleriyle olan karşılıklı bağımlılıkları sonucunda ortaya çıkan, tutum ve davranışları etkileyen, eylemlerin yönünü değiştiren, direnci ortadan kaldıran, birey veya örgütün yapmayacakları davranışları yaptıran yetenek güç olarak ifade edilmektedir (Pfeffer, 1992, s. 30). Diğer kuramlardan farklı olarak kaynak bağımlılığı kuramı, örgütler üzerinde çevrenin kontrolü üzerine, örgütlerin birbiriyle olan ilişkilerinde kaynak, güç ve bağımlılık konuları üzerine odaklanmakta ve örgütlerin çevrelerini sevk ve idare etme arayışlarını güç konusu ile birleştirmektedir (Davis & Cobb, 2010, s. 25). Örgütler çevrelerini kontrol etmek amacıyla sahip oldukları gücü kullanmaktadır. Bununla beraber kuram, örgüt içerisindeki güç dağılımıyla da ilgilenmekte olup, çevrede yer alan belirsizlik ve sınırlılıkların idaresinde örgüte katkı sağlayan çalışanların örgüt içerisinde daha güçlü ve önemli konuma geldiklerini belirtmektedir. Hem örgüt içerisindeki güçlü bireyler hem de örgütün çevreyi yönetme gayreti, örgütün gelecek için belirlediği strateji ve eylemleri üzerinde etkili olmakta, bunun sonucunda ortaya çıkan örgütsel davranışta çevreyi nispi olarak da

etkilemekte ve çeşitli çıktılar ile sonuçlanmaktadır. Bu durum Şekil 1’de gösterilmektedir (Meydan, 2020, s. 180-181).

Şekil-1: Çevre, Örgüt ve Örgütün Davranışları İlişkisi

Kaynak: (Meydan, 2020, s. 181)

Örgütler diğer örgütlere kaynak akışının sürekliliğini temin etmek amacıyla bağımlıdırlar. Çünkü örgütler devamlılıklarını sağlamak için kaynak akışına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum örgütlerin diğer örgütlerle birleşme ve farklı kaynak sağlama gibi çeşitli stratejiler belirlemelerine, uygun davranış geliştirmelerine ve örgütsel yapılarında değişiklik yapmalarına neden olmaktadır. Ayrıca kaynağın elde edilme sürecinin sevk ve idaresi örgüt-çevre uyumunun artırılmasını, çevrenin biçimlendirilmesini ve diğer örgütlere olan bağımlılığın azaltılmasını içermektedir (Pfeffer & Salancik, 2003). Örgütlerin birbiriyle olan ilişkilerinin temeli kaynak temini üzerine kurulduğundan dolayı kaynağın özellikleri bağımlılık düzeyini etkilemektedir. Kaynağın örgüt için önem durumu, çevrede bulunma ve miktar düzeyi örgütler arası ilişkilerde önem oluşturmaktadır (Johnson, 1995). Kaynak bağımlılığı kuramı özetle şunları ifade etmektedir (Ulrich ve Barney, 1984, s. 472; Davis ve Cobb, 2010, s. 5; Singh vd., 2011; Meydan, 2020, s. 183-184):

- İhtiyaç duyduğu kaynaklara erişemeyen örgütler kaynakları temin etmek ve amaçladıkları örgütsel çıktılara erişmek için başka örgütlerle ilişki kurarlar.

- Örgütler çevreleriyle bağlantı kurabilmek için üretici ve tüketici ilişkilerinden faydalanmaktadırlar.

• Örgütler çevreden kaynaklı baskılardan kurtulmak için çevre ile olan bağımlılıklarını azaltırlar veya başka örgütlerin örgütlerine olan bağımlılıklarını artırmaya çalışırlar.

• Örgütlerin başka örgütlerle işbirliği oluşturmalarındaki temel gaye genellikle belirsizliği yönetmek ve kontrol altında tutmaktır. Bu durum örgütlerin başka örgütlere olan bağımlılıklarının azalmasına, çevrenin baskısından kurtulmasına neden olacağı gibi kaynak aktarımı sırasında da karlılık düzeylerinin artmasına ve belirsizliğin azalmasına da katkı sağlamaktadır.

• Örgütler sahip oldukları çeşitli stratejiler doğrultusunda bağımlılıkları azalmakta ve karlılıkları artmaktadır.

• Kuram, çevreyi örgüt içi ve dışı bakış açısıyla ele almaktadır. Örgütün başarı sağlaması örgüt içi perspektifinden verimliliğe, örgüt dışı perspektiften etkililiğe odaklanmaktadır.

• Örgütlerin ortaya koydukları örgüt içi ve dışı davranışları anlamlandırabilmek için güç önemli bir etkidir.

• Sosyal ve hukuki düzenlemeler örgütlerin çevreyle kuracakları ilişkiler üzerinde kontrol ve belirleyici etkisi bulunmaktadır.

• Örgütler buldukları toplumun ve sektörün bir parçası olmalarından dolayı, sürekliliklerini sağlamak için belirledikleri amaç ve hedefleri, sergiledikleri davranışlar sosyal sistemle bütünlük sağlamalıdır. Başka bir ifade ile sosyal bağ önem arz etmektedir.

• Örgütler çevrelerine ya uyum sağlayarak ya da çevreyi değiştirerek bağlanabilecekleri gibi her iki durumu da beraber gerçekleştirebilirler.

Stratejik Halkla İlişkiler

Küresel çapta meydana gelen değişmelerin oluşturduğu belirsizlik ortamı, örgütlerin örgütsel faaliyetlerde ve uygulamalarda stratejik davranmaya ve kararlar almaya yöneltmektedir. Yaşanan değişimler teknolojik, ekonomik ve siyasal birçok alanı kapsamakla beraber toplumsal boyutu da bulunmaktadır. Halkla ilişkiler toplumsal boyutuyla örgütlerin çevreleriyle uyumuna yönelik olarak örgütlere stratejik açıdan yol gösterici bir rol üstlenmektedir. Stratejik boyutuyla halkla ilişkiler, örgütlerin iç ve dış çevrelerinde meydana gelen gelişmeleri ve değişimleri devamlı olarak ve düzenli bir şekilde gözlemlemekte, ortaya çıkan gelişmelere göre örgütün devamlılığına katkı sağlayacak biçimde yönetsel açıdan doğru kararlar almasına katkıda bulunmaktadır (Türkal & Taşcıoğlu, 2018, s. 37). Halkla ilişkiler, örgüt ile paydaşları arasında köprü görevi üstlendiği için ortaya koyduğu çalışmalar örgütün belirleyeceği plan, program ve politikalar ile doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle örgütler açısından halkla ilişkiler önemli bir yönetim fonksiyonudur ve stratejik bir konumdadır. Örgüt yönetiminin alacağı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmekle beraber alınacak kararlar üzerinde de

etkisi bulunmaktadır (Göksel, 2021).

Stratejik halkla ilişkiler diğer bilim dallarında olduğu gibi farklı bilim alanlarından etkilenmektedir. Belirli zaman aralığında ortaya konulan faaliyetlerin arzulanan şekilde neticelenmesi en önemli amaçtır. Bir faaliyetin istenilen bir biçimde gerçekleşmesi faaliyet başlamadan hedeflerin ortaya konulması ile mümkündür. Örgüt tarafından belirlenen hedefler örgütün amaçları, sahip olduğu kültürü ve değerleri ile ilişkilidir. Hedeflerin gerçekleştirilmesi faaliyetlerin stratejik bir bakış açısıyla yönetilmesiyle olmaktadır (Haklı & Tunca, 2022, s. 66). Bir örgüt stratejik yönetim bakış açısıyla çevreyle olan ilişkilerini halkla ilişkiler vasıtasıyla başlatır, devamlılığını sağlar, sekteye uğraması durumunda tekrar kurgular ve uygular. Başka bir biçimde ifade edecek olursak örgütün çevreyle olan ilişkilerinin idaresinde karar alıcıların karar alma süreçlerine katkıda bulunur. Halkla ilişkilerin yürüttüğü faaliyetler günümüzde sınırsız iletişim imkanları ile iletişim araçlarının tekrardan tanımlanmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak halkla ilişkiler taktiksel görevinin ötesinde stratejik bir görev üstlenmiştir (Uludağ, 2008). Stratejik halkla ilişkiler, eylemleri ve yöntemleri açısından klasik halkla ilişkilerden ayrılır, bu sebeple klasik halkla ilişkiler ile aynı biçimde açıklanamaz (Şatır, 2011, s. 38). Stratejik halkla ilişkiler faaliyetlerini örgüt dışında daha aktif biçimde yürüterek çevrede meydana gelen değişimleri izler, gözlemler ve elde ettiği verileri örgüt yönetimine sunmaktadır (Sümer, 2011, s. 64). İletişim teknolojilerinde yaşanan baş döndürücü değişim ve gelişim örgütlerin bilgiye daha kısa sürede erişmelerine ve elde edilen bilgilerin hızlı şekilde kullanmalarını sağlamaktadır (Koçyiğit & Koçyiğit, 2023, s. 178).

Çevrede meydana gelen değişimi merkeze alan stratejik yönetim günümüz dünyasında oluşan yeni durumlar ve tehditlere karşı örgütlere yönetsel açıdan yeni bir yaklaşım sağlamaktadır. Stratejik yönetim, örgütsel yapı içerisinde yer alan farklı boyutları kapsaması sebebiyle çeşitli uygulama alanlarına sahip bir yaklaşım sunmaktadır. Stratejik halkla ilişkiler örgütlerin değişen ve çeşitlenen toplumsal istek ve arzuları sağlamaya yönelik uygulamaları tanımlayan toplumsal seviyeye odaklanmaktadır. Stratejik halkla ilişkiler, hızlı değişen ve gelişen çevrenin meydana getirdiği belirsizlik ortamında yenilikleri takip etme, yeni durum ve ortama uyum sağlama, hareket kabiliyeti yüksek olma, örgütsel gelişimi yavaşlatacak tehlikelere direnme gibi yönetsel bir işlevi bulunmaktadır (Türkal & Taşcıoğlu, 2018, s. 38). Teorisyenler, örgütlerde açık ve örtük olarak yer alan stratejinin örgütün sahip olduğu vizyonu, misyonu, tutum ve davranışları, etik değerlerini, diğer örgütlerle olan ilişkilerini, simetrik ve asimetrik iletişimini, kurumsal sosyal sorumluk gibi konuları kapsadığını dile getirmektedirler (Steyn, 2011, s. 3). Örgütsel gelişime ve ilerlemeye katkı sağlayan stratejik halkla ilişkiler açısından kurumsal itibar ve sosyal sorumluluk, kriz yönetimi ve kurum kimliği gibi konular ön plana çıkmaktadır (Ural, Stratejik halkla ilişkiler uygulamaları, 2006, s. 28). Ayrıca medya ilişkileri, algı yönetimi, lobcilik, sponsorluk ve finansal halkla ilişkiler gibi konularda stratejik halkla ilişkiler içerisinde yer almaktadır (Göksel, 2021). Görüldüğü üzere stratejik halkla ilişkiler geleneksel halkla ilişkilerden farklı olarak örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda üst yönetime stratejik kararlar almalarında yardımcı olan, çevrede meydana gelen değişimleri izleyerek daha proaktif kararların ve uygulamaların hayata geçirilmesi amacıyla yönetsel faaliyet yürüten, çevrenin beklentilerini örgütün

hedefleriyle bütünleştirmeye önemli katkısı olan stratejik yönetimin önemli bir parçası olarak gelişimini sürdürmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde stratejik halkla ilişkilerin amaçları şunlardır (Küçüksaraç, 2015, s. 150-151):

- Örgüt ile örgütün ilişki içinde olduğu bütün paydaşlar arasında karşılıklı anlayışın kurulması için güçlü bir etkileşim sağlamak
- Toplumun arzu ve beklentilerini irdeleyerek başka bir ifade ile ortam taraması yaparak dış çevrenin oluşturulmasını sağlamak
- Örgütün önceliği olan amaç ve hedeflerle sosyal sorumluluk davranışı arasındaki dengenin oluşturulmasını sağlamak
- Örgütsel politikaların oluşturulmasında toplumsal değerlerin göz önüne alınmasını ve bu değerlere uyum gösterilmesini sağlamak
- Çevre üzerinde örgütsel itibarın oluşturulmasını sağlamak
- Toplum nezdinde örgütün farkındalığının oluşturulmasını sağlamak
- Örgütün ortaya koyduğu faaliyetler açısından verimliliğin artırılmasını sağlamak
- Rekabet üstünlüğü elde etmek için yeni pazarların, farklı hizmetlerin ve konuların bulunmasını sağlamak
- Değişim sürecinde ortaya çıkan direncin azaltılarak değişimi sağlamak
- Yeni sosyal sorumluluk ve politikaların oluşturulmasını sağlamak
- Küresel çevreyle stratejik iletişimin oluşturulabilmesi için yeni teknolojik gelişimleri analiz ve takip etmek ve bunlara uyum sağlayabilmek
- Örgütle aktif olan grupların, çevrelerin ve kitlelerin şeffaflık istekleri ile ilgilenmek
- Örgütün sahip olduğu vizyonu, misyonu ve temel var oluş değerlerini yeni yöntemlerle tanımlamak ve özgün olduğunu göstermek.

Kaynak Bağımlılığı Kuramı ve Stratejik Halkla İlişkiler

Kaynak bğımlılığı kuramının benimsediği temel bakış açısı örgütlerin devamlılıklarını sağlayabilmek adına örgütsel faaliyetlerini sürdürebilmeleri için, örgütün dış ve iç çevresinde meydana gelebilecek olan zorluklar ve tehditler karşısında örgütlerin ne yapacaklarını, hangi amaç ve gerekçe ile yaptıklarını açıklamaya çalışmaktır. Başka bir ifade ile kuramın temel düşüncesi örgütü, örgütün sahip olduğu çevreyi ve örgüt-çevre ilişkisini detaylı biçimde açıklamak ve tanımlamaktır (Üsdiken, 2007, s. 83). Kaynak

bağımlılığı kuramına göre örgüt ve örgütü oluşturan çevre unsurları arasında devamlı ve dinamik bir ilişkinin var olduğu, bu ilişkiye bağlı olarak örgütün belirlemiş olduğu temel stratejik politikalarını ve planlarını çevresel etkiye bağlı olarak güncelleyip uygulaması gerekmektedir. Çevresel değişmelere karşı duyarsız kalan veya alınması gereken önlemleri zamanında almayan örgüt, belirlemiş olduğu amaç ve hedeflere ulaşmada güçlük yaşayacaktır (Durna, 2016, s. 99). Bu bakımdan örgütler sürdürülebilirliklerini sağlayabilmek adına ve belirledikleri hedeflere erişebilmeleri için örgütsel faaliyetler için gerekli olan kaynakları elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum örgütün çevresiyle, diğer örgütlerle ve paydaşlarıyla olan ilişkilerinin stratejik olarak iyi bir biçimde sürdürülmesi ve yönetilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır (Mizruchi ve Mina, 2002, s. 599 akt.Yıldırım, 2018, s. 92). Stratejik halkla ilişkiler örgütün çevreyle olan ilişkilerinde klasik halkla ilişkilerden farklı olarak stratejik amaç ve hedeflerine katkı sağlayan yönetim anlayışına sahiptir. Bu durum örgütün stratejik halkla ilişkiler aracılığıyla örgüt dışı çevreyle olan ilişkilerinde önemli bir yönetim politikası sağlamaktadır.

Stratejik halkla ilişkiler, hızla değişen ve gelişen çevrenin meydana getirmiş olduğu belirsizlik ortamında yeni gelişmeleri takip etme, oluşan yeni şartlara uyum sağlama, çevrede meydana gelen örgütsel gelişimi yavaşlatıcı tehlike ve tehditlere direnç sağlama gibi zorunlu ihtiyaçlara cevap veren yönetsel bir işlev görmektedir. Başka bir ifade ile yeni sosyal gelişmeler doğrultusunda örgütün stratejik olarak eylemde bulunma, düşünme, tutum ve davranış sergileme yetkinliğini ortaya koymaktadır. Stratejik halkla ilişkiler çevrede meydana gelen değişmelere uyum sağlamada örgütün belirlemiş olduğu temel amaç ve hedeflerin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu açıdan stratejik halkla ilişkiler baskın ortak yönetim içerisinde üst yönetim düzeyini ifade etmektedir. Örgüt içerisinde yer alan bu konumu itibar yönetimi, kriz yönetimi, kurumsal sosyal sorumluluk, stratejik paydaş ilişkileri gibi alanlarda kararların alınmasında faaliyetlerin yürütülmesinde sorumluluk almaktadır. Özellikle hızlı gelişmelerin meydana getirdiği belirsizlik ortamında örgütlerin rekabet üstünlüğü sağlamalarında, kaynakların etkili bir biçimde elde etmelerinde ve kullanmalarında örgütte stratejik kararların alınmasında rehberlik etmektedir (Türkal & Taşcıoğlu, 2018, s. 38-39). Başka bir ifade ile kriz öncesi dönemlerde çevrede meydana gelen değişimleri taramak veya eğilimleri görmek stratejik halkla ilişkiler açısından proaktif bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamaktadır. Böylece örgütün stratejik bir bakış açısıyla örgütsel tepkilerin veya cevapların meydana getirilmesi mümkün olmaktadır (Koçyiğit & Küçükcivil, 2021, s. 145).

Stratejik halkla ilişkilerin uğraş alanlarından biri olan kurumsal itibar yönetimi, örgütün rekabet üstünlüğü elde etmesine ve örgüt performansının gelişmesine katkı sağlayan önemli bir performans göstergesidir (Şahin, 2015, s. 77). Kurumsal itibar yönetimi, örgütün çevre ile olan iletişiminin kurulması sağlanmakta; örgütün hedef kitlelerini tanıma ve örgütü de hedef kitlelerine tanıtmaya olanağı sağlanmaktadır. Stratejik halkla ilişkiler faaliyetleri, örgütün çevreden kaynaklı meydana gelebilecek olan örgütsel gelişimi sektöre uğratabilecek olumsuzluk hakkında örgütü uyarmakta ve iletişim sürecini düzenleyerek paydaşlarla ve hedef kitlelerle oluşabilecek olumsuz itibar algısını yönetmeye katkıda bulunmaktadır (Uzunoğlu & Öksüz, 2008, s. 112). Örgütlere ekonomik, pazar payı ve nitelikli personel temini açısından önemli katkılar sunduğu kabul edilen

kurumsal itibarın örgütler tarafından oluşturulması, sürdürülmesi ve yönetilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu da stratejik halkla ilişkiler aracılığıyla sağlanabilmektedir (Ural, 2002). Kaynak bağımlılığı kuramına göre, çevresel etkilerden kendini soyutlamış yapıya sahip olan örgütlerin mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Kuram açısından çevre, örgütlerin devamlılıklarını sağlayabilmeleri açısından gerekli olan kaynak temininde buldukları ve kaynağın belirli çıktıya dönüştürdükten sonra yön verdikleri ortamdır. Bu durum örgütlerin çevrelerine bağımlı olmalarına neden olmaktadır (Pfeffer & Salancik, 2003). Çevre içerisinde örgütlerin sahip olduğu kurumsal itibar önem kazanmaktadır. Özellikle örgütün çevre içinde sahip olduğu itibar düzeyi yüksekse kaynak temininden ürün tercihine ve diğer örgütlerle olan ilişkilere kadar örgüte önemli katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan kurumsal itibar yönetimi stratejik halkla ilişkilerin üzerinde durduğu ve önem verdiği bir konudur. Stratejik halkla ilişkiler açısından kurumsal itibar yönetimi hem yönetsel bir işlev olmakla beraber hem de kaynak bağımlılığı kuramı açısından örgütün çevreyle olan ilişkilerinin sürekli ve kesintisiz bir biçimde sürdürülmesine önemli katkı sunmaktadır. Kurumsal itibarı yüksek olan örgütlerin çevreden elde edecekleri kaynak temini ve paydaş ilişkileri artmakla beraber çevreye olan bağımlılıkları da azalmaktadır. Böylece rekabetin her geçen gün arttığı günümüzde örgütün rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü elde etme imkanları artmaktadır.

Küresel çapta meydana gelen gelişmeler, örgütlerin içinde buldukları toplumun sahip olduğu kültürel, sosyal ve ahlaki değerlerini ve duyarlılıklarını göz önüne alması yönündeki baskıları artırmaktadır. Yaşanan bu durum daha çok bilinçlenen ve bilgiye erişim düzeyi artan tüketiciler, sosyal yatırımcılar veya örgüt aleyhine olumsuz yaklaşım sergileyen gruplar tarafından oluşturulmaktadır (Ağlargoç, 2012). Bu yaklaşım ve onun doğruduğu beklenti doğrultusunda stratejik halkla ilişkiler faaliyetleri ile örgütler içinde bulunduğu çevreye örgütü adapte etmeye çalışmaktadır (Sabuncuoğlu, 2013). Kurumsal sosyal sorumluluk, örgütlerin etik değerleri göz önüne alan, toplumun istek ve arzularına uygun biçimde davranmayı gerektiren yaklaşımı ifade etmektedir (Çamdereli, 2011, s. 2). Kurumsal sosyal sorumluluk odaklı örgütler, kanuni zorunluluktan ziyade gönüllü olarak toplumsal alana zarar veren faaliyetleri ortadan kaldırarak, toplumsal gelişim ve büyümeyi teşvik yoluyla toplumun örgüte olan ilgisini proaktif biçimde destekleyebilmektedir (Fontaine, 2013, s. 111). Stratejik halkla ilişkiler, kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili olarak toplumun arzu ve beklentilerini devamlı biçimde göz önünde bulundurarak, özellikle örgüt ve çevresi arasında karşılıklı iletişimi ve etkileşimi sağlayıp gerekli önlemlerin alınmasını ve örgütsel uyumun oluşmasını sağlamaktadır (Yıldırım, 2020, s. 72). Kaynak bağımlılığı kuramı kapsamında çevreden gelen beklentilerin göz önüne alınmaması örgütün diğer örgütlere karşı sahip olduğu güç dengesini kaybetmelerine neden olmaktadır. Ayrıca örgüt çevrenin beklentilerini göz önünde bulundurmaması diğer örgütlerle olan ilişkilerinin de etkilenmesine neden olmaktadır. Bu açıdan örgütlerin devamlılıklarını sağlayabilmelerinde örgütsel amaç ve hedeflerinin toplumsal yapıya uygun biçimde olması gerekmektedir (Davis & Cobb, 2010, s. 5). Özellikle toplumsal çevrenin yaşamış olduğu değişim örgütsel gelişimin yaşanmasında etkilidir. Toplum ve örgüt arasında meydana gelen etkileşim geçmişe kıyaslandığında birtakım sosyal medya araçları ile daha fazla olmaktadır (Çakır & Aslantürk, 2024, s. 260).

Örgütler, toplumsal ve örgütsel çevre içerisinde meydana gelen olaylardan etkilenmektedir. Özellikle örgütün belirlemiş olduğu amaç ve hedeflerden sapmaya neden olacak biçimde örgütsel gelişimi yavaşlatan, kimi zaman da örgütün tamamen sona ermesine neden olan kriz yönetimi örgütler tarafından zamanında ve etkili biçimde yönetilmesi gereken bir konudur. Kazancı (2021), örgütün varlığını ve yönetim yapısını işleyemez duruma getirerek örgütün imajını, itibarını, amaç ve hedeflerini tehlikeye sokan örgüt çevresinde meydana gelen kriz durumunda stratejik halkla ilişkiler kapsamında alınan kararlar ve uygulamalar krizin yönetilmesinde önem arz etmektedir. Stratejik halkla ilişkilerin ve iletişimin önemi kriz zamanlarında örgütler açısından daha önemli hale gelmektedir (Tengilimoğlu & Öztürk, 2016). Yaşanan krizin boyutu ve türü örgütsel gelişimi etkilemektedir. Örgütler rekabet koşulları içerisinde diğer örgütlere karşılık üstünlük elde ettikleri konularla ilgili kriz yaşamaları üstünlüklerini kaybetmelerine neden olabilmektedir. Bu durum kaynak bağımlılığı kuramı kapsamında ele alındığında örgütü kaynak, güç ve bağımlılık konusunda etkilemektedir. Güç unsuru örgütsel devamlılık açısından tehdit unsurudur. Güç unsuru örgütlerin ortadan kalkmasına veya mevcut var olan şartlara göre kendilerini yeniden dizayn etmelerine neden olmaktadır (Pfeffer ve Salancik, 2003; Bozağaç ve Aktaş, 2018).

Sonuç

Teknolojik, ekonomik ve sosyal alanda yaşanan gelişmeler örgüt ve yapılarında önemli değişmelerin yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle 20. Yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren bilginin ve bilgiye dayalı yeni ürün ve hizmetlerin toplumun her kesimi tarafından erişilebilir düzeyi artıca örgütler tarafından ortaya konulan mal veya hizmetten, toplumsal katkıya kadar birçok alanda değişim beklentisi yaşanmaktadır. Örgütler çevreden gelen beklentileri karşılamak ve bu beklentilerin örgütsel devamlılığı sağlayacak biçimde faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla örgüt yapılarında önemli değişikliğe gitmektedirler. Reaktif bakış açısından proaktif bakış açısına geçiş örgütlerin sahip olduğu yönetim yapılarında önemli bir değişime neden olmaktadır. Yönetim yapılarında meydana gelen değişimlerden örgütün çevreyle olan ilişkilerinde önemli etkisi olan halkla ilişkiler fonksiyonu da etkilenmiştir. Geleneksel halkla ilişkilerden stratejik halkla ilişkilere geçiş sadece isim değişikliğini barındırmamaktadır. Stratejik halkla ilişkiler örgüt yönetimine stratejik ve yönetsel karar almalarında yönetsel bir işlev görmektedir. Rekabetin artan etkisiyle beraber örgütler sahip oldukları kaynakları, paydaşları, ürünleri gibi örgütsel devamlılığın sağlanması adına başka bir ifade ile hayatta kalabilmeleri açısından gerekli olan kaynaklara daha fazla önem ve özen göstermektedirler. Çünkü örgütler ihtiyaç duyduğu kaynakları tek başlarına karşılayamamaktadırlar. Kaynakların elde edilmesinde çevresine karşı bağımlılık duymaktadır. Bu durum kaynak bağımlılığı kuramının örgütler açısından önemini ortaya koymaktadır. Örgütler kaynak bağımlılığı kuramının temel bileşenlerini etkili ve verimli bir biçimde yönetebilmeleri gerekmektedir. Kaynak bağımlılığı kuramı açısından çevre önemli bir unsurdur. Örgütler çevreyle olan ilişkilerinde etkin bir iletişim süreci kurmalı ve yönetmeleri gerekmektedir. Stratejik halkla ilişkiler örgütün çevreyle olan ilişkilerinde stratejiler belirleyen, çevrenin beklentilerini belirleyen, çevrede meydana gelen gelişmeleri takip eden ve elde edilen veriler doğrultusunda örgütün üst yönetimine stratejik kararların alınmasında yol gösteren

ve yön veren bir yönetim işlevi sunmaktadır. Örgütler amaç ve hedefleri doğrultusunda faaliyetlerini yürütürken çevresel etmenlerden etkilenmekte ve aynı şekilde çevreyi de etkilemektedir. Örgütlerin iç ve dış çevresinde yer alan sosyal gruplar, paydaşlar, rakipler ve diğer örgütler ile etkin bir iletişim sürecinin sağlanması örgütlerin rekabet üstünlüğü elde etmelerine katkı sağlayabilecektir. Bu durumun farkında olan örgütler, stratejik halkla ilişkiler faaliyetleri ile kurumsal sosyal sorumluluk, itibar yönetimi ve kriz yönetimi gibi örgütün rekabet edebilme düzeyini artıracak konularda stratejik düzeyde faaliyetlerini yürütmektedirler.

Çalışma kapsamında, örgütler için önemli bir stratejik yönetim işlevi gören stratejik halkla ilişkilerin kaynak bağımlılığı kuramı açısından nasıl ve ne şekilde kullanıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Kaynak bağımlılığı kuramı ile ilgili literatürde yapılan çalışmalar genel olarak örgütsel performans ve örgütsel değişim gibi konular ile ele alınmıştır. Yapılan çalışma yerli alan yazında oldukça sınırlı olan bir konuda yapılması çalışmanın üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Çalışmanın sınırlılığı ise yönetim fonksiyonlarından biri olan stratejik halkla ilişkiler konusunu ele almasıdır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda diğer yönetim fonksiyonları ile kaynak bağımlılığı kuramının ele alınması, konunun farklı biçimde etkilerinin ortaya konması alan yazınına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Etik Beyanı: Yazar çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Ağlargöz, O. (2012). Stratejik yönetim ve halkla ilişkiler yönetimi. N. Toköz içinde, *Halkla İlişkiler Yönetimi* (s. 25-56). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bourgeois, L. J. (1980). Strategy and environment: A conceptual integration. *The Academy of Management Review*, 5(1), 25-39. doi:<https://doi.org/10.2307/257802>
- Bozağaç, F., & Aktaş, M. (2018). Örgüt kuramları ve değişim (Theories of organization and change). *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 37-68.
- Casciaro, T., & Piskorski, M. (2005). Power imbalance, mutual dependence, and constraint absorption: A closer look at resource dependence theory. *Administrative Science Quarterly*, 50(2), 167-199. <http://www.jstor.org/stable/30037190> adresinden alındı
- Cole, G. A., & Kelly, P. (2011). *Management theory and practice*. Boston: South-Western Cengage Learning.

- Çakır, A. (2023). Haber ajanslarının oluşumu ve Osmanlı devleti'ne girişine dair tarihsel bir okuma. E. Güven, & İ. Kılınç içinde, *Yeni çağda dönüşen gazetecilik: Gazetecilikte yeni yaklaşımlar* (s. 169-184). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çakır, A., & Aslantürk, G. (2024). Mobil gazetecilik – hiper-yerel gazetecilik temelinde»son dakika hesapları»: Instagram hesaplarının editoryal süreçleri üzerine bir deneme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 12(1), 230-264.
- Çamdereli, M. (2011). Halkla ilişkilerde sosyal sorumluluk ve etik. A. Bilal içinde, *Halkla İlişkiler* (s. 1-18). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Davis, G., & Cobb, J. (2010). Resource dependence theory: Past and future. C. B. Schnoonhoven, & F. Dobbin içinde, *Stanford's Organization Theory Renaissance, 1970-2000* (s. 21-42). Bingley; UK: Emerald. doi:[https://doi.org/10.1108/S0733-558X\(2010\)0000028006](https://doi.org/10.1108/S0733-558X(2010)0000028006)
- Dess, G. G., & Beard, D. (1984). Dimensions of organizational task environments. *Administrative Science Quarterly*, 29(1), 52-73. doi:<https://doi.org/10.2307/2393080>
- Dill, W. R. (1958). Environment as an influence on managerial autonomy. *Administrative Science Quarterly*, 2(4), 409-443. doi:<https://doi.org/10.2307/2390794>
- Durna, U. (2016). *Çevresel belirsizliğin kaynak bağımlılığı üzerine etkisi: Otel işletmelerinde bir araştırma.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fontaine, M. (2013). Corporate social responsibility and sustainability: The new bottom line? *International Journal of Business and Social Science*, 4(4), 110-119.
- Frishammar, J. (2006). Organizational environment revisited: A conceptual review and Integration. *International Studies of Management & Organization*, 36(3), 22-49. <http://www.jstor.org/stable/40397669> adresinden alındı
- Göksel, A. B. (2021). *Stratejik halkla ilişkiler yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Haklı, Z., & Tunca, M. (2022). Stratejik halkla ilişkiler yönetiminde birliktelik kuralları analizi örneğinde veri madenciliğinin kullanımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İfade Dergisi*, 4(2), 64-82.
- Hatch, M. J., & Cunliffe, A. (2013). *Organization theory: Modern, symbolic and postmodern perspective (Third Edition)*. Oxford: Oxford University Press.
- Johnson, B. L. (1995). *Resource dependence theory: A political economy model of organizations*. Salt Lake City, USA: University of Utah, Educational Resource.

- Karaman, D. (2019). Çevresel belirsizliğin kaynak kağımlılığına etkisi: Konaklama işletmelerinde bir araştırma. *International Journal of Academic Value Studies*, 5(1), 25-45. doi:http://dx.doi.org/10.23929/javs.855
- Kazancı, M. (2021). *Kamuda ve özel kesimde halkla ilişkiler*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Koçyiğit, A., & Koçyiğit, M. (2023). Dijital çağda sosyal medyada dezenformasyonla mücadele. A. B. Darı içinde, *Dijital Çağda Medya Araştırmaları* (s. 177-207). Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Koçyiğit, M., & Küçükçivil, B. (2021). Dijital halkla ilişkiler ve kriz yönetimi: Pandemi sürecinde sağlık bakanlığı üzerine bir inceleme. M. N. Özüpek, E. Aktan, & M. Koçyiğit içinde, *Dijital Halkla İlişkiler Uygulamaları: Örnek Olaylar* (s. 139-170). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kotter, J. P. (1979). Managing external dependence. *The Academy of Management Review*, 4(1), 87-92. doi:https://doi.org/10.2307/257406
- Küçüksaraç, B. (2015). *Örgütsel ve toplumsal değişim perspektifinde stratejik halkla ilişkiler yönetiminde yaratıcılık ve yenilik sorunu: Kuramsal ve pratik açıdan bir analiz*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meydan, C. H. (2020). Kaynak bağımlılığı kuramı. H. Sözen, & H. Basım içinde, *Örgüt kuramları* (s. 179-204). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Ocasio, W. (2002). Organizational power and dependence. J. A. Baum içinde, *The blackwell companion to organizations* (s. 363-385). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Parlak, B. (2016). *Yönetim bilimi ve çağdaş yönetim teknikleri*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Pfeffer, J., & Salancik, G. (2003). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Pfeffer, P. (1992). *Politics and influence in organizations*. Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Sabuncuoğlu, Z. (2013). *İşletmelerde halkla ilişkiler*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Sharifian, M., Shahrabi, N., & Rohani, M. (2018). "Big fish" or "small fish": How institutional theory and resource dependence theory explain institutional change in organizational field. *Journal of Marketing and Strategic Management (JMSM)*, 12, 54-67.
- Singh, P. J., Power, D., & Sum, C. (2011). A resource dependence theory perspective of ISO 9000 in managing organizational environment. *Journal of Operations*

Management, 29, 49-64. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jom.2010.04.002>

Steyn, B. (2007). Contribution of public relations to organizational strategy formulation. R. L. Toth içinde, *The future of excellence in public relations and communication management: Challenges for the next generation* (s. 158-166). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Steyn, B. (2011). Değişen iş ve halkla ilişkiler paradigmaları. Ç. K. Şatır içinde, *Halkla ilişkilerden stratejik halkla ilişkiler'e* (s. 1-31). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sümer, F. E. (2011). Örgüt-Ortam İlişkisi bağlamında stratejik halkla ilişkiler. Ç. K. Şatır içinde, *Halkla ilişkiler'den stratejik halkla ilişkiler'e* (s. 61-83). Ankara: Nobel Akademik.

Şahin, Ç. (2015). Kurumsal itibar yönetimi. S. Uğurlu içinde, *Günümüzde ve gelecekte stratejik halkla ilişkiler yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Şatır, Ç. K. (2011). Sosyal (Enterprise) düzey bir stratejinin gerekçeleri ve halkla ilişkilerin stratejik halkla ilişkilere dönüşümü. Ç. K. Şatır içinde, *Halkla İlişkiler'den Stratejik Halkla İlişkiler'e* (s. 37-59). Ankara: Nobel Akademik.

Tengilimoğlu, D., & Öztürk, Y. (2016). *İşletmelerde halkla ilişkiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Thompson, J. A. (1967). *Organization in action*. New York: McGraw-Hill.

Türkal, İ., & Geçikli, F. (2018). 2012-2017 Yılları arasında yabancı kaynaklı makalelerde stratejik halkla ilişkiler yönetimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(24), 283-307.

Türkal, İ., & Taşcıoğlu, R. (2018). Türkiye'de halkla ilişkilerin stratejik rolü: İnsan kaynakları sitelerindeki iş ilanları üzerine bir inceleme. *Atatürk İletişim Dergisi*(15), 37-58. doi:<https://doi.org/10.32952/atauniiletisim.466927>

Ulrich, D., & Barney, J. (1984). Perspectives in Organizations: Resource Dependence, Efficiency, and Population. *he Academy of Management Review*, 9(3), 471-481.

Uludağ, A. (2008). Halkla ilişkilerde stratejik süreç. A. Kalender, & M. Fidan içinde, *Halkla ilişkiler* (s. 79-120). Konya: Tablet Yayınları.

Ural, E. G. (2002). İtibar yönetimi değer yaratan bir halkla ilişkiler çalışması olarak itibar yönetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 1(2), 83-93. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ticaretfbid/issue/21342/228944> adresinden alındı

Ural, E. G. (2006). *Stratejik halkla ilişkiler uygulamaları*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Uzunoglu, E., & Öksüz, B. (2008). Kurumsal itibar riski yönetimi: Halkla ilişkilerin rolü.

Selçuk İletişim, 5(3), 111-123.

- Ülgen, H., & Mirze, S. (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Üsdiken, B. (2007). Çevresel baskı ve talepler karşısında örgütler: Kaynak bağımlılığı yaklaşımı. A. S. Sargut, & Ş. Özen içinde, *Örgüt Kuramları* (s. 77-132). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Yıldırım, A. (2018). Örgütsel değişimin yönetilmesi bağlamında “çevre - uyum ilişkisi.” Yeni kurumsal kuram ile kaynak bağımlılığı kuramları arasında karşılaştırmalı bir analiz. *üleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(44), 89-102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/39035/418921> adresinden alındı
- Yıldırım, A. (2020). *Stratejik halkla ilişkiler uygulamalarının çevre odaklı toplumsal hareketler bağlamında analitik hiyerarşi süreci (AHS) ve bulanık topsis yöntemleri kullanılarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zengin, M. (2023). Kaynak bağımlılığının örgütlerde rekabet avantajı üzerine etkisi: Kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(40), 1472-1491.